

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Lenky Kaniové, soudkyně Jiřiny Chmelové a soudce Ivo Pospíšila v právní věci žalobce: **R. H.**, zastoupen Mgr. MUDr. Karlem Adamusem, Ph.D., advokátem se sídlem Kirovova 1430/11, Karviná, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem spočívajícím v nevyplacení doplatku invalidního důchodu ve výši 345 392 Kč, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 11. 2024, č. j. 22 A 40/2024 - 40,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žalovaná **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV. Ustanovenému zástupci žalobce, Mgr. MUDr. Karlu Adamusovi, Ph.D., advokátovi **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 10 140 Kč, která mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobci vzniklo pravomocným rozhodnutím žalované ze dne 13. 4. 2023, č. j. X, právo na vyplacení doplatku invalidního důchodu za období od 25. 10. 2018 do 23. 4. 2023 (dále též „rozhodné období“) ve výši 345 392 Kč. Uvedené rozhodnutí vycházelo z posudku Lékařské posudkové služby ze dne 17. 2. 2023, jenž žalobce uznal podle § 39 odst. 2 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále „zákon o důchodovém pojištění“),

od 25. 10. 2018 za invalidního v prvním stupni invalidity s tím, že jeho pracovní schopnost poklesla o 40 %. V uvedeném rozhodnutí ovšem žalovaná současně podotkla, že z důvodu vzniklé škody ve výši 472 117 Kč tento doplatek prozatím zadržuje. Žalobci tedy doplatek důchodu nebyl vyplacen. Náhradu škody v dané výši žalované přiznal pravomocný rozsudek Okresního soudu ve Frýdku – Místku ze dne 29. 11. 2022, č. j. 3 T 19/2021 - 504 (dále „trestní rozsudek“), kterým byl žalobce uznán vinným ze spáchání přčinu podvodu a padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku či nálezů, a to za období od 12. 1. 2011 do 29. 6. 2018. Náhrada škody odpovídala součtu částek invalidních důchodů vyplacených žalobci v tomto období.

[2] Žalobce poté žalovanou opakovaně žádal o výplatu doplatku invalidního důchodu s tím, že jeho nevyplacením jej žalovaná dostala do tíživé životní situace, neboť mu na základě přiznání doplatku byly pozastaveny další sociální dávky v souvislosti s péčí o jeho dvě nezletilé děti (žalobce je samoživitelem, je rozvedený a má několik dalších dluhů). Na tyto žádosti žalovaná reagovala tak, že jim nelze vyhovět, neboť žalobce neuhradil žalované náhradu škody přiznanou trestním rozsudkem. Žalobce se proto obrátil na Krajský soud v Ostravě (dále „krajský soud“) se žalobou na ochranu před nezákonným zásahem žalované spočívajícím v nevyplacení doplatku invalidního důchodu. Tvrdil, že žalovaná není oprávněna tento doplatek zadržovat, resp. vůči tomuto doplatku započítávat své pohledávky za žalobcem. Jelikož byl invalidní důchod za rozhodné období pravomocně přiznán, měl být k žádosti žalobce i vyplacen.

[3] Krajský soud rozsudkem označeným v záhlaví určil, že zásah žalované spočívající v nevyplacení doplatku invalidního důchodu byl nezákonný, a přikázal jí, aby do 30 dnů od právní moci rozsudku žalobci doplatek invalidního důchodu zaplatila. Co se týče možnosti zadržovat doplatek přiznaného důchodu kvůli existenci pohledávky žalované představující náhradu škody vůči státu, vyšel krajský soud z § 54 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, podle něhož nárok na výplatu důchodu vzniká splněním zákonných podmínek. Rovněž odkázal na možnosti pozdější opravy týkající se vzniklého nároku podle § 56 odst. 1 téhož zákona. Krajský soud dále zohlednil § 115a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále „organizační zákon“), který stanoví, vůči jakým pohledávkám je možné případně započíst doplatek důchodu, a § 118a téhož zákona, v němž se stanoví podmínky, za nichž může žalovaná požadovat po příjemci vyplacený důchod zpět. Z těchto ustanovení podle krajského soudu vyplývalo, že žalovaný nemohl zadržovat výplatu doplatku důchodu s ohledem na povinnost žalobce nahradit škodu podle trestního rozsudku, neboť tato náhrada není vůči doplatku důchodu započitatelná podle § 115a organizačního zákona. Protože žalovaná nedisponovala žádným relevantním právním titulem pro zadržení doplatku, jeho nevyplacení je podle krajského soudu trvajícím nezákonným zásahem. Jde-li o námitku žalované, že dosud nebylo skutkově postaveno najisto, zda byl žalobce v rozhodném období skutečně invalidní (ve věci probíhalo další řízení na základě nových posudků, přičemž lékařský posudek ze dne 17. 2. 2023 je podle žalované posudkovým omylem), krajský soud odkázal žalovanou na možnost požadovat vyplacený doplatek zpět za podmínek dle § 118a organizačního zákona.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalobce

[4] Žalovaná (dále „stěžovatelka“) napadla rozsudek krajského soudu kasační stížností. V ní předně poukázala na skutkový vývoj důchodové věci žalobce. V roce 2012 mu byl přiznán invalidní důchod na základě padělaných lékařských zpráv, čímž vznikla státu škoda,

pokračování

jejíž náhradu žalobci uložil trestní rozsudek. Žalobce ale žádnou náhradu škody státu zatím neuhradil. Pokud jde o lékařský posudek ze dne 17. 2. 2023, jenž konstatoval invaliditu žalobce zpětně od 25. 10. 2018, ten dle jejího názoru nesplňuje kritéria úplnosti, přesvědčivosti, objektivity a přezkoumatelnosti. Stěžovatelka odkázala na závěry pozdějšího lékařského posudku (v rámci mimořádné kontrolní lékařské prohlídky) ze dne 4. 4. 2024, podle něhož pracovní schopnost žalobce poklesla jen o 20 % s tím, že ani dříve žalobce nebyl invalidní v žádném stupni invalidity. Na základě tohoto novějšího posudku již byl žalobci přiznaný invalidní důchod s účinky do budoucna odejmut. Žalobce sice proti rozhodnutí o odejmutí důchodu podal námitky, stěžovatelka ale v průběhu řízení o kasační stížnosti doložila též rozhodnutí o námitkách, které je založeno na dalším lékařském posudku pro účely námitkového řízení. Tento lékařský posudek ze dne 27. 2. 2025 opět potvrdil, že žalobce není invalidní s tím, že posudek ze dne 17. 2. 2023 je posudkovým omylem. Jelikož těmito pozdějšími lékařskými posudky bylo postaveno najisto, že žalobce nemá právo na invalidní důchod, vyplacením doplatku důchodu by došlo k vyplacení neoprávněně přiznané částky. Vyplacení doplatku by podle stěžovatelky vedlo k dalšímu navýšení škody vzniklé státu v souvislosti s domnělou invaliditou žalobce. Na rozdíl od krajského soudu stěžovatelka považovala za podstatnou otázku, zda byl žalobce dříve či později posouzen jako neinvalidní. Pokládala totiž za nezbytné řádně objasnit skutkový stav věci. V některých případech se může stát, že určité významné skutečnosti vyjdou najevo až dodatečně. Protože žalobce není invalidní, nemohl nevyplacením doplatku utrpět žádnou újmu na svých právech. Stěžovatelka připomíná, že možnost později žádat vyplacený důchod zpět, na kterou poukázal v napadeném rozsudku krajský soud, je založena na subjektivní odpovědnosti. Musela by tedy v případném řízení o vrácení složitě prokazovat, že žalobce musel předpokládat neoprávněné vyplacení důchodu.

[5] Pokud jde o zadržování doplatku s ohledem na náhradu škody přiznanou státu trestním rozsudkem, stěžovatelka měla za to, že výplatu doplatku mohla zadržet, neboť náhrada škody přiznaná trestním rozsudkem je plněním stejného druhu (fakticky jde o vrácení plnění z invalidního důchodu v letech 2012 až 2018), přičemž tento rozsudek nutně nahrazuje správní rozhodnutí o přeplatku, resp. o povinnosti vrátit nesprávně vyplacené částky, které předpokládá v případě započtení § 115a organizačního zákona. O vrácení již stěžovatelka vzhledem k vykonatelnosti trestního rozsudku nemohla znovu rozhodovat. Stěžovatelka poukázala rovněž na účel daného ustanovení, kterým je předejít složitému vymáhání dluhu v situacích, kdy má plátce důchodu dané prostředky v dispozici. Dále připomněla, že institut započtení je upraven také zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále „zákon o majetku státu“). I podle něho stěžovatelka mohla přistoupit ke vzájemnému započtení doplatku s náhradou škody. Doplnila, že krajský soud dostatečně neodůvodnil svůj právní názor k této otázce a nevzal v úvahu všechny podstatné skutečnosti, čímž je napadený rozsudek vedle věcné nesprávnosti také nepřezkoumatelný.

[6] Stěžovatelka v kontextu výše uvedeného konstatovala, že její jednání vůči žalobci nemohlo kumulativně naplnit znaky nezákonného zásahu. Podle stěžovatelky její jednání nebylo nezákonné a ani nemohlo zasáhnout do práv žalobce. Žalobce podle posledních lékařských posudků invalidní není a posudek ze dne 17. 2. 2023 je posudkovým omylem. Pokud by byl doplatek invalidního důchodu vyplacen, neodpovídalo by to skutkovým zjištěním o (ne)invaliditě žalobce, čímž by bylo vyplacení doplatku rozporné s právními předpisy. Právo na invalidní důchod žalobci vůbec nenáleží, a proto nelze tvrdit,

že nevyplacením doplatku invalidního důchodu byla zkrácena jeho práva. Krajský soud tedy rovněž nesprávně posoudil splnění podmínek nezákonného zásahu.

[7] Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že s argumentací stěžovatelky nesouhlasí. Pro posouzení věci není podstatné, zda byl žalobce v předcházejícím nebo následujícím období z hlediska existence invalidity posouzen odlišně, ale to, že mu pravomocným rozhodnutím žalované vznikl nárok na doplatek důchodu za rozhodné období. Pozdější řízení, na něž odkazovala stěžovatelka a k němuž uvádí další lékařské posudky, se vztahuje k období po 24. 7. 2024. Netýká se tedy vůbec rozhodného období, za které byl invalidní důchod pravomocně přiznán. Nové posouzení invalidity provedené v tomto řízení nemůže nijak ovlivnit nárok na doplatek důchodu. Žalobce dále připomněl, že § 115a organizačního zákona stanovuje podmínky započtení doplatku důchodu zcela jasně, přičemž titul v podobě náhrady škody přiznané v trestním řízení zákonným důvodem pro započtení není. Stěžovatelka proto neměla k dispozici žádný právní titul, na jehož základě by mohla doplatek zadržovat. Žalobce rovněž připomněl, že stěžovatelka případně může za podmínek dle § 118a organizačního zákona požadovat vrácení neprávem vyplacené částky důchodu. Žalobce doplnil, že z hlediska subjektivní odpovědnosti nutné pro případné vrácení důchodu zde neexistuje žádné zavinění žalobce, v úvahu může teoreticky přicházet posudkový omyl, který ale nelze jakkoli přisuzovat žalobci. Stěžovatelka rovněž mohla rozhodnout o povinnosti vrátit přeplatek souběžně s uplatněním nároku na náhradu škody v trestním řízení, čímž by si odpovídající titul pro započtení vzájemných pohledávek zajistila. Takto ale nepostupovala.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[8] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost a dospěl k závěru, že **není důvodná**.

[9] Vzhledem k tomu, že stěžovatelka uplatnila námitku nepřezkoumatelnosti rozsudku krajského soudu, Nejvyšší správní soud se předně zabýval touto námitkou, neboť jen přezkoumatelný rozsudek lze dále podrobit věcnému přezkumu. Nejvyšší správní soud v tomto ohledu odkazuje na judikaturu popisující, jaké vady naplňují kasační důvod nepřezkoumatelnosti rozsudku soudu (rozsudek NSS ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Ads 58/2003 - 75, č. 133/2004 Sb. NSS, ze dne 31. 1. 2008, č. j. 4 Azs 94/2007 - 107, ze dne 21. 8. 2008, č. j. 7 As 28/2008 - 76, usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 19. 2. 2008, č. j. 7 Afs 212/2006 - 74, č. 1566/2008 Sb. NSS, dále viz rozsudek NSS ze dne 24. 6. 2010, č. j. 9 As 66/2009 - 46, ze dne 4. 2. 2010, č. j. 7 Afs 1/2010 - 53, ze dne 7. 5. 2019, č. j. 7 As 362/2018 - 23, či ze dne 24. 9. 2003, č. j. 7 A 547/2002 - 24). Podle uvedené judikatury nepřezkoumatelnost může být způsobena buďto nedostatkem důvodů, o které je rozhodnutí opřeno, anebo nesrozumitelností. Nepřezkoumatelnost naopak nepředstavuje, pokud soud prezentuje názor, který se odlišuje od názoru účastníka řízení a který je přesvědčivě zdůvodněn tak, že zdůvodnění poskytuje dostatečnou oporu výrokům rozhodnutí (např. rozsudek NSS ze dne 25. 2. 2015, č. j. 6 As 153/2014 - 108, či ze dne 4. 3. 2015, č. j. 8 Afs 71/2012 - 161). Nepřezkoumatelnost rovněž není projevem nenaplněné subjektivní představy účastníka řízení o tom, jak podrobně měl být napadený rozsudek odůvodněn. Nepřezkoumatelnost je nutno vyhradit výjimečným situacím a vykládat v jejím skutečném smyslu, tedy jako objektivní nemožnost přezkoumat určité rozhodnutí zejména pro nemožnost zjistit v něm jeho obsah nebo důvody, pro které bylo vydáno (usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 5. 12. 2017, č. j. 2 As 196/2016 - 123, č. 3668/2018 Sb. NSS).

pokračování

[10] Nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku krajského soudu Nejvyšší správní soud neshledal. K tomu je nutné podotknout, že jak podaná žaloba, tak i vyjádření k ní ve svém obsahu podrobně popisují dosavadní skutkový vývoj, přičemž konkrétní žalobní body a reakce stěžovatelky na ně tvoří jen relativně malou část těchto podání. Z tohoto pohledu je také rozsudek krajského soudu ve svém právním posouzení poměrně strohý, nicméně srozumitelně a dostatečně odpovídá na všechny žalobní body i stěžejní části argumentace stěžovatelky. Napadený rozsudek zohledňuje jak judikaturou dovozená kritéria trvajících nezákonného zásahu, tak i další předestřené otázky, tedy možnost zadržet a započít vzájemné pohledávky účastníků řízení, odejmout (resp. vracet) již přiznaný důchod s účinky do minulosti a rovněž se zabývá pozdějším doplněním skutkového stavu ve věci, z něhož mělo vyplynout, že původní lékařský posudek ze dne 17. 2. 2023 představuje tzv. posudkový omyl. Nejvyšší správní soud tak mohl přistoupit k věcnému přezkumu tohoto rozsudku.

[11] Podle § 54 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění *nárok na výplatu důchodu vzniká splněním podmínek stanovených tímto zákonem pro vznik nároku na důchod a na jeho výplatu a podáním žádosti o přiznání nebo vyplacení důchodu.*

[12] Podle § 56 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění *nárok na důchod nebo na jeho výplatu zanikl, důchod se odejme nebo jeho výplata se zastaví, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplacen.* Podle § 56 odst. 1 písm. c) *téhož zákona zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen ve vyšší částce, než v jaké náleží, nebo byl přiznán nebo se vyplácí neprávem, důchod se sníží nebo odejme nebo jeho výplata se zastaví, a to ode dne následujícího po dni, jímž uplynulo období, za které již byl vyplacen.*

[13] Podle § 115a odst. 1 písm. a) organizačního zákona *doplatek důchodu nebo jeho část lze použít na úhradu přeplatku na důchodu, pokud za něj odpovídá stejný příjemce důchodu nebo se jedná o stejný druh důchodu.*

[14] Podle § 118a odst. 1 organizačního zákona *jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoli musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky.*

[15] Podle § 82 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále „s. ř. s.“), *každý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen „zásah“) správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, může se žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný.*

[16] Jde-li o námitku stěžovatelky, že invalidita žalobce byla v lékařském posudku ze dne 17. 2. 2023 nadhodnocena a byla zpochybněna dvěma pozdějšími lékařskými posudky zpracovanými v navazujícím řízení o odejmutí důchodu (resp. v průběhu kontroly), je nezbytné uvést, že posudkový omyl je jedním z důvodů, pro které lze odejmout dříve přiznaný invalidní důchod (rozsudky NSS ze dne 26. 9. 2008, č. j. 6 Ads 31/2007 - 69, ze dne 23. 2. 2016, č. j. 2 Ads 280/2015 - 35, či ze dne 13. 12. 2024, č. j. 7 Ads 279/2024 - 30). Jedná se o omyl ohledně skutkového stavu, kterého se může dopustit ten, kdo skutkový stav zjišťuje (tj. posuzuje z medicínského hlediska zdravotní stav konkrétní osoby). Správní soud pak může z hlediska zdravotního stavu žalobce ověřovat pouze to, zda lékařský posudek,

o který se opírá rozhodnutí správního orgánu, je úplný a přesvědčivý (rozsudek NSS ze dne 25. 9. 2003, č. j. 4 Ads 13/2003 - 54, č. 511/2005 Sb. NSS, či ze dne 9. 2. 2006, č. j. 6 Ads 25/2004 - 58). Sám totiž nemá dostatečné odborné znalosti, aby dokázal věrohodně přezkoumat zdravotní stav posuzované osoby a případně vyslovil věcnou nesprávnost závěrů lékařského posudku (rozsudek NSS ze dne 30. 11. 2022, č. j. 7 Ads 103/2021 - 20, bod 13).

[17] Podstatné ovšem je, že pozdější lékařské posudky zpracované v řízení o odejmutí invalidního důchodu nemohou *ex post* ovlivnit skutkové závěry zjištěné v pravomocně skončeném řízení o jeho přiznání. Řízení o odejmutí důchodu totiž není řízením o obnově původního řízení o jeho přiznání, jehož výsledek by mohl dodatečně ohrozit právní moc původního rozhodnutí, na jehož základě byl doplatek přiznán. Ač se tedy pozdější lékařské posudky vyjadřují i k lékařskému posudku ze dne 17. 2. 2023 a přinejmenším naznačují, že žalobce nejspíš ani dříve nebyl invalidní, představují relevantní důkazní prostředek toliko pro řízení o odejmutí důchodu. Toto konstatování podle Nejvyššího správního soudu plně odpovídá zásadám uplatňovaným v právu sociálního zabezpečení, které staví na principu ochrany dobré víry a zachování nabytých práv (rozsudek NSS ze dne 13. 4. 2011, č. j. 4 Ads 163/2009 - 70, č. 2349/2011 Sb. NSS). Odnětí důchodu tak lze provádět pouze s účinky do budoucna, což vyplývá rovněž z § 56 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění. Výjimku z tohoto pravidla pak tvoří případy, kdy byly dávky vyplaceny neprávem v důsledku zaviněného porušení povinností ze strany příjemce dávky – jde tedy o zvláštní situace, v nichž dobrá víra u příjemce důchodu evidentně chybí (§ 118a odst. 1 organizačního zákona; viz též rozsudek NSS ze dne 31. 8. 2010, č. j. 4 Ads 64/2010 - 59).

[18] Zavinění ze strany žalobce však stěžovatelka v kasační stížnosti netvrdila; poukázala pouze na obtíže spojené s případným prokazováním zaviněného jednání. Má-li tedy stěžovatelka za to, že posouzení zdravotního stavu žalobce ze dne 17. 2. 2023 je posudkovým omylem, jde v nynější věci o skutečnost, která sama o sobě nemůže jít k tíži žalobce a vést k faktickému odejmutí invalidního důchodu s účinky do minulosti (zde k odejmutí již přiznané, ale nevyplacené částky důchodu za rozhodné období od 25. 10. 2018 do 23. 4. 2023). Takový posudkový omyl lze připisovat výhradně orgánu státní správy, který lékařský posudek pro účely řízení o přiznání důchodu zpracoval. Žalobci tak na základě podané žádosti a pravomocného rozhodnutí o přiznání důchodu vznikl bez ohledu na pozdější (ale i předchozí) skutkový vývoj ve věci nárok na vyplacení doplatku invalidního důvodu podle § 54 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, který ovšem nebyl ani ke dni rozsudku krajského soudu uspokojen.

[19] Jak pak dále plyne z § 118a odst. 1 organizačního zákona, plátce důchodu má právo na vrácení důchodu za podmínky, že důchod již byl vyplacen, což se v případě doplatku přiznaného žalobci vůbec nestalo. Dané ustanovení, které předpokládá možnost vedení řízení o vrácení důchodu (a v němž by případně šlo uplatnit později zpracované lékařské posudky jakožto důkazní prostředky pro zpochybnění závěrů posudku ze dne 17. 2. 2023), tak až do doby případného vyplacení doplatku vůči žalobci není možné použít. Tvrzení, že nárok na doplatek důchodu vznikl žalobci neprávem s tím, že pro rozhodné období nebyla vyjasněna otázka jeho invalidity (neboť s ohledem na vadný lékařský posudek nebyl řádně objasněn skutkový stav), je tedy v nynější situaci nesprávné. Nejvyšší správní soud této stěžovatelčině námitce nemohl přisvědčit.

[20] K nevyplacení pravomocně přiznaného doplatku důchodu teoreticky mohly existovat zákonné důvody podle § 115a odst. 1 organizačního zákona. Toto ustanovení

pokračování

upravuje možnosti jednostranného započtení vzájemných pohledávek plátce a příjemce důchodu. Stěžovatelka v tomto ohledu upozornila, že náhrada škody přiznaná trestním rozsudkem je způsobilá k započtení s doplatkem důchodu, neboť (materiálně) představuje částky invalidního důchodu vyplacené v letech 2012 až 2018, které získal žalobce v důsledku své trestné činnosti (padělání lékařských zpráv). Pokud by ve vztahu k této částce vydala ještě správní rozhodnutí o přeplatku (o vrácení důchodu), šlo by o duplicitní stanovení té stejné povinnosti, kterou již uložil trestní rozsudek. Nejvyšší správní soud sice připouští, že přiznaná náhrada škody podle trestního rozsudku představuje kompenzaci za vyplacené částky invalidního důchodu v letech 2012 až 2018, nicméně z právního pohledu nejde o přeplatek na důchodu podle § 115a odst. 1 písm. a) organizačního zákona, nýbrž o náhradu vzniklé škody. Stěžovatelka dle obsahu správního spisu ke dni rozhodnutí krajského soudu nevydala žádné rozhodnutí o přeplatku, které by jí umožnilo uplatnit započtení, přestože tento postup obecně žádný právní předpis nevylučuje. Ač Nejvyšší správní soud souhlasí s jejím tvrzením, že účelem § 115a organizačního zákona je zefektivnit správu vzájemných nároků obdobného druhu mezi příjemcem a plátcem důchodu (čímž lze předcházet pozdějšímu složitému vymáhání pohledávek), krajský soud nepochybil, jestliže uvedl, že stěžovatelka neměla žádný řádný právní titul, který by bylo možné použít pro jednostranné započtení vzájemných pohledávek podle § 115a organizačního zákona. V tomto ohledu Nejvyšší správní soud připomíná jeden ze základních principů demokratického právního státu (princip enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí), jež spočívá v nutnosti výslovného zákonného zmocnění správního orgánu pro určité jednání zasahující do subjektivních práv adresátů veřejné moci (např. rozsudek NSS ze dne 30. 9. 2009, č. j. 8 As 53/2008 - 86, ze dne 24. 4. 2025, č. j. 3 Ads 230/2024 - 32, či ze dne 20. 2. 2024, č. j. 7 Afs 240/2022 - 23). Rozšiřující výklad § 115a organizačního zákona týkající se faktického překryvu přiznané náhrady škody s přeplatkem na důchod neobstojí.

[21] Pokud jde o přiznanou náhradu škody v trestním řízení, stěžovatelka je srozuměna s tím, že vykonatelný trestní rozsudek představuje exekuční titul, přičemž náhradu škody je oprávněna na žalobci vymáhat v jiném řízení. Stěžovatelka ostatně v průběhu řízení o kasační stížnosti předložila usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku (dále „exekuční soud“) ze dne 16. 1. 2025, č. j. 31 E 1/2025 - 11 (dále „exekuční usnesení“), z něhož je patrné, že ve vykonávacím řízení směřuje k dosažení v zásadě obdobného výsledku jako v případě započtení tím, že její pohledávku za žalobcem, kterou představuje náhrada škody, exekuční soud inhiboval a nařídil její uspokojení právě skrze prikázání pohledávky žalobce spočívající v doplatku invalidního důchodu, který je předmětem tohoto řízení. I přes nesplnění podmínek pro započtení náhrady škody prostřednictvím § 115a organizačního zákona je tedy zjevné, že stěžovatelka měla k dispozici právní prostředky, jak zajistit, aby byl přiznaný doplatek důchodu použit pro účely nahrazení škody vzniklé státu v souvislosti s dřívější trestnou činností žalobce.

[22] Nejvyšší správní soud nepřisvědčil ani námitce, že vzájemné započtení pohledávek bylo možné na základě § 42 odst. 1 zákona o majetku státu. V nynější věci jde o otázku doplatku invalidního důchodu, který byl žalobci přiznán ve správním řízení. Ustanovení § 115a odst. 1 písm. a) organizačního zákona upravuje možnost započtení pohledávky veřejného práva proti veřejnoprávnímu závazku, a to konkrétně právě doplatku důchodu. Toto ustanovení je speciální vůči ustanovení § 42 odst. 1 zákona o majetku státu. Navíc stěžovatelka v kasační stížnosti uvedla, že do vydání napadeného rozsudku krajského soudu fakticky neprovedla započtení obou pohledávek. Její námitka tak není důvodná.

[23] S ohledem na výše uvedené závěry stěžovatelce také nelze přisvědčit v tom, že v jejím jednání v důchodové záležitosti žalobce chybí hned dva pojmové znaky nezákonného zásahu, tj. že šlo o jednání nezákonné a že přímo zasáhlo do práv žalobce.

[24] Judikatura Nejvyššího správního soudu konstantně vymezuje definiční znaky nezákonného zásahu ve smyslu § 82 s. ř. s. následovně: žalobce musí být přímo (1. podmínka) zkrácen na svých právech (2. podmínka) nezákonným (3. podmínka) zásahem, pokynem nebo donucením (tj. „zásahem“ správního orgánu v širším smyslu) správního orgánu, které nejsou rozhodnutím (4. podmínka), který byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo (5. podmínka; viz např. rozsudky NSS ze dne 17. 3. 2005, č. j. 2 Aps 1/2005 - 65, č. 603/2005 Sb. NSS, ze dne 20. 3. 2013, č. j. 6 Aps 11/2012 - 32, bod 8, ze dne 26. 11. 2024, č. j. 9 As 264/2023 - 128, bod 115, či ze dne 19. 3. 2025, č. j. 9 As 7/2025 - 22, bod 14). Jak se uvádí výše, žalobce pro rozhodné období splnil podmínky pro výplatu doplatku důchodu podle § 54 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, ale stěžovatelka mu doplatek důchodu ani k jeho opakovaným žádostem nevyplatila, přestože neměla řádný právní titul pro jeho zadržení a započtení na její pohledávku za žalobcem. Krajský soud, jenž posuzoval skutkový stav ke dni svého rozhodnutí (§ 87 odst. 1 s. ř. s.), tak správně konstatoval, že toto jednání je v rozporu se zákonem. Tím, že právo na výplatu doplatku důchodu za rozhodné období trvalo i přes pozdější rozhodování o odejmutí důchodu (na základě skutkového a právního stavu nelze tvrdit, že by žalobci byl doplatek důchodu přiznán neprávem, samotné rozhodnutí o odejmutí důchodu pak v žalobcově věci nemohlo působit do minulosti), došlo rovněž k zásahu do žalobcových práv. Oba znaky nezákonného zásahu, o jejichž splnění stěžovatelka pochybovala, byly naplněny. Krajský soud proto žalobě na ochranu před nezákonným zásahem vyhověl oprávněně.

[25] Nejvyšší správní soud dále podotýká, že z povahy řízení o kasační stížnosti jakožto opravného prostředku proti rozhodnutí krajského soudu vyplývá, že přezkum rozhodnutí krajského soudu o trvajícím nezákonném zásahu je s ohledem na § 87 s. ř. s. nutné časově ukotvit ke dni vydání rozsudku krajského soudu (viz např. rozsudek NSS ze dne 9. 4. 2020, č. j. 7 As 440/2019 - 18, či *Blažek, T. a kol. Soudní řád správní: online komentář. Praha: C. H. Beck, 2016, k § 87*). Krajský soud s ohledem na datum vydání napadeného rozsudku (13. 11. 2024) nemohl ve věci zohlednit vydání výše uvedeného exekučního usnesení (ze dne 16. 1. 2025), které zakázalo stěžovatelce, aby doplatek důchodu vyplatila, a to za účelem uspokojení pohledávky spočívající v náhradě škody přiznané státu. Účastníci vykonávacího řízení byli v exekučním usnesení poučeni, že toto usnesení je vykonatelné jeho doručením, stěžovatelka tedy jeho výroky musí zohlednit. Doručením exekučního usnesení účastníkům vykonávacího řízení trvání nezákonného zásahu fakticky skončilo, neboť zadržování doplatku důchodu se stalo souladným s právními předpisy (viz větu poslední § 313 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád). Ke dni vydání rozsudku krajského soudu však žádné takové usnesení neexistovalo, a proto krajský soud správně rozhodl nejen o určení nezákonného zásahu, ale také – protože zásah nadále trval – o povinnosti stěžovatelky ve stanovené lhůtě žalobci doplatek vyplatit. Jelikož Nejvyšší správní soud při hodnocení věcné správnosti rozsudku krajského soudu nemohl účinky exekučního usnesení ve vztahu k trvání zásahu ve svém posuzování zohlednit, nelze konstatovat, že by byl některý z výroků napadeného rozsudku krajského soudu nezákonný.

[26] Nejvyšší správní soud také nepřehlédl, že stěžovatelka žádala v průběhu řízení o kasační stížnosti o přerušení tohoto řízení za účelem dokončení řízení o námitkách

pokračování

proti rozhodnutí o odejmutí invalidního důchodu. Poněvadž stěžovatelka posléze, konkrétně přípisem ze dne 10. 4. 2025, soudu sama oznámila, že řízení o námitkách již bylo pravomocně skončeno (a předložila též rozhodnutí o námitkách ze dne 27. 3. 2025 a nejnovější lékařský posudek ze dne 27. 2. 2025, z něhož toto rozhodnutí vycházelo), pozbylo smysl, aby soud samostatně rozhodoval o tom, zda jsou ve věci dány důvody pro přerušení řízení. Navíc obsah těchto písemností se týká řízení o odejmutí důchodu s účinky do budoucna, a není tak relevantní pro posuzovanou věc.

IV. Závěr a náklady řízení

[27] Napadený rozsudek krajského soudu je zákonný. Nejvyšší správní soud proto z výše uvedených důvodů kasační stížnost v souladu s § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

[28] O nákladech řízení Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1, 2 a odst. 7 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelce nárok na náhradu nákladů řízení nevznikl, jelikož je podle § 60 odst. 2 s. ř. s. správním orgánem rozhodujícím ve věcech důchodového pojištění. Žalobce byl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, a náležela by mu proto náhrada nákladů řízení. Žalobci však dle obsahu spisu žádné náklady řízení nevznikly, a soud mu proto náhradu nákladů řízení nepřiznal.

[29] Usnesením krajského soudu ze dne 8. 2. 2024, č. j. 22 Na 17/2023 - 22, byl žalobci pro řízení ustanoven zástupcem Mgr. MUDr. Karel Adamus, Ph.D., advokát. Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. hradí v takovém případě náklady zastoupení stát. Současně podle uvedeného ustanovení platí, že zástupce ustanovený v řízení před krajským soudem, je-li jím advokát, zastupuje navrhovatele také v řízení o kasační stížnosti. Vzhledem k tomu, že ustanovený zástupce učinil v řízení o kasační stížnosti dva úkony právní služby (sepsání vyjádření k návrhu na odkladný účinek a vyjádření ke kasační stížnosti), které byly provedeny po 1. 1. 2025, Nejvyšší správní soud mu přiznal odměnu za zastupování ve výši 2 x 4 620 Kč a k tomu paušální náhradu hotových výdajů ve výši 2 x 450 Kč [podle § 11 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 9 odst. 5 a § 7 bod 5 a dále podle § 13 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění účinném od 1. 1. 2025]. Ustanovený zástupce není plátcem DPH. Nejvyšší správní soud mu tedy přiznal celkově odměnu ve výši 10 140 Kč, která mu bude vyplacena do třiceti dnů od právní moci tohoto usnesení na bankovní účet, který soudu oznámil ve vyjádření ke kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. června 2025

Lenka Kaniová
předsedkyně senátu